

Lieksan kaupungin lausunto luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024-2031

Kaupunginhallitus 20.02.2023 § 61
95/00.04.00/2023

Valmistelija

Kaupunginjohtaja

Väylävirasto pyytää lausuntoja luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024-2031. Väylävirasto laatii vuosittain valtion väyläverkon 8-vuotisen investointiohjelman osana valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman, Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoa.

Väylävirasto pyytää avoimella lausuntopyynnöllä vuosittain päivitettävästä investointiohjelmasta lausuntoja, joiden kautta tulee esille sidosryhmien tietoa ja näkökulmia investointiohjelman liittyen. Lausuntopyyntö aineistoinen on luettavissa lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausunto pyydetään toimittamaan lausuntopalvelu.fi kautta viimeistään 28.2.2023.

Investointiohjelmassa esitetään lähivuosien tärkeimmät liikenneinfrahankkeet, jonka talouskehyksen määrittelee Liikenne12-suunnitelma. Vuosia 2024-2031 koskeva investointiohjelma on Väyläviraston tietoon perustuva ehdotus uusien rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista. Väyläverkon investointiohjelma sisältää kehittämishankkeita, isoja peruskorjaushankkeita ja hankekokonaisuuksia sekä pienempiä parantamishankkeita.

Väylävirasto pyytää jatkotyön pohjaksi lausuntoja erityisesti seuraavista asioista:

1. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?
2. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?
3. Miten muuttaisitte investointiohjelmää Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehyksen puitteissa ja miten perustellette muutosten paremmat vaikutukset?
4. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seurantaa?
5. Minkä investointiohjelman ulkopuolisten kohteiden suunnittelua tulisi vaikuttavuuden perusteella edistää lähivuosina investointiohjelman tulevia päivityskierroksia varten?
6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmää?

Lieksan kaupungin lausunto

Lieksan kaupunki kiittää Väylävirastoa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024-2031.

1. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?

Investointiohjelmalla laadittaessa on otettu monipuolisesti huomioon väyläverkon investointiohjelman toteutumiseen liittyviä sisältöjä. Lieksan kaupunki kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmat Itä-Suomen alueella ovat painottuneet ohjelman laatimisessa liian vähän. Venäjän ja Ukrainan välisen sodan vaikutuksesta esimerkiksi teollisuuden raaka-aineena käytetyn puun kuljetukset ovat muuttuneet selvästi suuntautuen itäisen Suomen alueelta erityisesti Kaakkois-Suomen teollisuuslaitoksiin Pohjois-Karjalan ja osin myös Kainuun alueilta. Ohjelmassa mainittujen kuormauspaikkojen kehittämisen lisäksi raidekuljetusten onnistumiseksi myös ratayhteyksiä on vahvistettava.

Huoltovarmuuden ja rajaturvallisuuden näkökulmat tulee ottaa omina erillisinä asioinaan huomioon ko. investointiohjelmalla tehtäessä, jos muuttunut kansainvälinen turvallisuuden toimintaympäristömuutos otetaan huomioon. Tällä hetkellä investointiohjelman sisällöissä huoltovarmuuden ja rajaturvallisuuden sisältöjen vaikutuksia ei ole vielä otettu huomioon, vaan luonnoksessa on todettu tilanteen vaativan seuranta ja kehittämistarpeiden tarkastelua. Lieksan kaupunki toteaa, että esimerkiksi ratayhteyksien osalta priorisoinneille on jo olemassa selkeitä perusteluja sekä elinkeinoelämän että huoltovarmuuden näkökulmasta.

2. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?

Eivät ole. Kuten vastauksena kysymykseen 1 todetaan, huoltovarmuus on painottunut suhteessa muihin näkökulmiin liian vähän. Tämä johtaa siihen, että Venäjän rajan läheisyydessä sijaitsevien alueiden infrastruktuuriin liittyvät väyläverkon kehittämistarpeet painottuvat muuhun Suomeen verrattuna liian vähän.

Luonnoksessa todetaan, että Itä-Suomen hankkeiden osalta ohjelmassa korostuvat kestävyys- ja terveyshyödyt ympäristö- ja terveyshyödyt. Vaikka ko. näkökulmat ovat tärkeitä, Lieksan kaupungin näkökulmasta keskeisenä asiana Itä-Suomen hankkeissa tulisi painottua Pohjois-Suomen tapaan saavutettavuus erityisesti elinkeinoelämän näkökulmasta.

3. Miten muuttaisitte investointiohjelmalla Liikenne 12 mukaisen liikennemuoto-kohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustellette muutosten paremmat vaikutukset?

KT73 Lieksanjoen silta on mukana esitetyssä investointiohjelmassa 2024-2031. Silta on linjattu hankekoriin 1B, jossa hankkeet edellyttävät vielä suunnittelua ennen hankkeiden toteuttamista ja ne on mahdollista toteuttaa vasta ohjelmajakson loppupuolella. Osa hankkeista voi jatkua myös ohjelmakauden yli.

Lieksanjoen uuden sillan suunnittelu on parhaillaan käynnissä ja valmistumassa vuoden 2023 alkupuoliskolla. Nykyinen Lieksanjoen sillan kunto on heikko ja se on uusittava lähivuosina. Uusimisaikataulua mietittäessä on huomioitava, että Lieksanjoen silta on tällä hetkellä ainoa silta Pielisen itäpuolella, joka mahdollistaa raskaalle liikenteelle Lieksanjoen ylittämisen. Ottaen huomioon Lieksan, Nurmeksien ja Uimaharjun teollisen toiminnan laajuuden ja teollisuuden toiminnan

kannalta elintärkeiden kuljetusten varmistamisen on Lieksanjoen sillan uusiminen toteutettava mahdollisimman pian. Sillan uusiminen on elintärkeää myös alueellisen huoltovarmuuden kannalta.

Edellä olevan perusteella Lieksan kaupunki esittää, että Lieksanjoen silta siirretään hankekorista 1B hankekoriin 1A, jossa hankkeiden suunnitteluvalmius on riittävä päätöksentekoa varten tai ne ovat muutoin kiireellisiä.

Lieksan kaupunki pitää hyvänä, että investointiohjelman ratahankkeissa on edelleen mukana Imatra-Joensuu matka-aikojen lyhentäminen ja sen toteuttamiseksi tehtävät radan peruskorjaustoimenpiteet. Rataosuuden kehittäminen palvelee myös Ukrainan sodan seurauksena Saimaan kanavan vesiliikenteestä raideliikenteeseen siirtyneitä raaka-aine- ja teollisia kuljetuksia. Tällä hetkellä kuljetusten määrän kasvua rajoittaa muun muassa raiteiden heikko kunto.

4. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seurantaa?

-

5. Minkä investointiohjelman ulkopuolisten kohteiden suunnittelua tulisi vaikuttavuuden perusteella edistää lähivuosina investointiohjelman tulevia päivityskierroksia varten?

Ukrainan sodan seurauksena vesiliikenteen sulkeutuminen Saimaan kanavalla on johtanut siihen, että Itä-Suomen alueen teollista tuotantoa on siirretty merkittävässä määrin nopeasti raiteille. Lieksan kaupungin alueen teollisen tuotannon siirtäminen tarvittavassa määrin junakuljetuksiin vaatisi tällä hetkellä VR:ltä merkittävästi enemmän kapasiteettia, mitä se pystyy tällä hetkellä Lieksassa ja Nurmeksessa toimiville yrityksille tarjoamaan.

Haasteena tavarakuljetusten toteuttamisessa on Lieksasta etelään suuntautuvien kuljetusten ruuhkautuminen erityisesti Kouvolan ja Helsingin välisellä rataosuudella muidenkin yritysten kuljetusten siirtyessä enemmän raideliikenteeseen. Pohjois-Karjalasta on haasteellista lisätä kuljetuksia etelään liian vähäisten ohitusrataosuuksien takia. Lieksan alueen yritykset ovat keskustelleet VR:n kanssa kuljetusten suuntaamisesta enenevässä määrin pohjoiseen Kontiomäen suuntaan ja sieltä Länsi-Suomessa sijaitseviin satamiin, josta tuotanto kuljetettaisiin rahtilaivoilla markkinoille. Ongelman muodostaa Lieksasta pohjoiseen suuntautuvan radan korjauksia vaativa kunto sekä riittämättömät ohitusrataosuudet kasvavien kuljetusten edellyttämille junamäärille.

Tulevaisuudessa Itärata-hankkeen toteuttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Samassa yhteydessä tulee huolehtia myös Joensuusta Uimaharjun, Lieksan ja Nurmeksien kautta Kontiomäkeen menevän raideyhteyden parantamisesta, kulunvalvonnan kehittämisestä ja sähköistämisestä. Tavaraliikenteen ja matkailun lisäksi pohjoinen yhteys on tärkeä alueellisen huoltovarmuuden varmistamiseksi ja yhteyden vahvistamiseksi Norjan satamiin.

Oulu-Kontiomäki-rataosuuden puuttuminen investointilistalta on senkin vuoksi kyseenalaista, että noin vuosi sitten julkistettiin mittava Metsä Groupin investointi Kemin uuteen tehtaaseen. Raaka-ainevirtojen osalta juurikin saumaton yhteys Itä-Suomen rataan ja puuraaka-ainevarantoon on olennainen investoinnin kannattavuuden näkökulmasta.

Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakuntaliitot ovat tehneet asiaan liittyen kehittämissuunnitelman hankkeen vaiheittaisesta toteuttamisesta. Yhteyden parantamisen arvioitu kokonaiskustannus on 183–218 miljoonaa euroa. Kiireellisimmän vaiheen, Uimaharjun ja Nurmeksen välin kohtauspaikkojen, kunnostamisen kustannusvaikutus on arviolta 28,5 miljoonaa euroa. Pohjoiseen suuntautuvan rataosuuden suunnittelua on jatkettava ja se tulee ottaa seuraavina vuosina laadittavaan investointiohjelmaan.

6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmaa?

Lieksan kaupunki korostaa, että myös alemman tieverkon rahoituksesta ja kunnosta on huolehdittava. Tieverkko on ensiarvoisen tärkeää muun muassa metsäsektorin raaka-ainekuljetusten sekä maatalouden tuotteiden kuljetusten kannalta. Kuntien kannalta on tärkeää, että perusväylänpidon lisäksi huolehditaan kehittämisinvestointien rahoitustason ennustettavuudesta ja kestävästä liikkumisen edistämisestä. Matala kehittämisinvestointien rahoitustaso vaikeuttaa valtion sopimuksellista yhteistyötä kuntien ja kaupunkiseutujen kanssa. Se myös heikentää mahdollisuuksia parantaa kaupunkiseutujen välistä saavutettavuutta, joka mm. parantaisi työmarkkinoiden toimivuutta ja edistäisi investointeja.

Ukrainan sodan myötä toimintaympäristö on muuttunut. Suomen logistinen asema on myös muuttunut kansainvälisesti ja suhteessa muuhun Eurooppaan. Merikuljetuksista riippuvaisen Suomen takamatka kasvaa, kun kilpailijamaissa investoidaan voimakkaasti raideliikenteeseen ja niiden logistinen saavutettavuus paranee. Suomen sisäinenkin saavutettavuus heikkenee, jos teitä ja ratoja ei pystytä pitämään kunnossa. Huoltovarmuus korostaa liikenneverkon merkitystä. Erityisesti Itä-Suomen alueen huoltovarmuuteen ja pohjois-eteläsuuntaisten kuljetusten toimivuuteen on kiinnitettävä huomiota.

Lieksan kaupunki painottaa, että investointiohjelman on pohjauduttava realistiseen tilannekuvaan. Väyläverkon kunnon ja korjausvelan huomioiden akuutteja muutostarpeita investointiohjelmaan on varmasti tulossa esitetyllä investointikaudella 2024-2031, ja ohjelman sisältöä pitää pystyä tarkastelemaan myös ko. ajankohdan sisällä. Vastaavasti on varmistuttava siitä, että ohjelman ulkopuolisiin, uusiin hankkeisiin on saatavissa lisärahoitusta ilman että ohjelmassa päätettyjen kohteiden investointiaikataulut muuttuvat.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024-2031.
Päätös	Kaupunginhallitus päätti antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024-2031.
Lisätietoja	Kaupunginjohtaja Jarkko Määttänen, p. 040 1044 001, sähköposti jarkko.maattanen(at)lieksa.fi